

# Пищадей Хэкум и хъумакүэм и махуэш!

ФИФИ ФЫМЫГЭПУД, ФИ ИЕЙ ФЫМЫГЭПЦКУ



# АДЫГЭ ПСАЛЬЭ



1924 ГЭЭМ И МЭКЬУАУГҮЭЗ  
МАЗЭМ И 1 ЛЬАНДЭРЭ КЫҮДОКИ

АДЫГСКОЕ СЛОВО



КЪБР-М И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ  
ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ  
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА  
И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

№21 (24.615) • 2024 гъэм мазаэм (февралын) и 22, махуэку • Тхъемахуэм щэ кыыдоки • И уасэр зы тумэнш! adyge@mail.ru  
adyghepsale.ru



## КъБР-М И Іәташхъэ Къүэкъүэз Казбек Хэкум и хъумакүэм и махуэм төүхүа и хъүэхъу

Къэбэрдей-Балькъэрим щыпсэухэй пицэ зыхуссцихэ!

Сынывахуэхъуэ Хэкум и хъумакүэм и махуэмкэ! Нобэрэй махуэшхуэ ди къэралым и армэрэ флотымрэ я хахуягъэм и тхыдэм и нэшнэнэц. А махуэм дэ гушууныгъэ тхэлүү, пицэ яхуэтшүү дигу къыдогъээкъыж Хэкум и щихъэхууныгъэмрэ щынальэр зымы и унафа щиэмтынныг лэлэшыгъуэлээрэ щээзэуа дэл заүэлхэр.

Фышиэ мыхујж яхудощ! Хэку зауэшхуэм хэтхэм. Дээ ээи тицгыгыцнукым ди къэралри дуней посри бий гүцэгүээншэм къезэгъэла ди нэхъжыгъифхэр. Абыхэм я лыгъээр, лыхъужыгъээр, хахуягъэр Хэкум худалан хуе лыгъужыгъээр гүнэншэм, дэтхэнэри хэгүүлэс насы зэршыгытхъэм и щапхээ сыйтэм дэки тхухьхуунущ.

Нобэ дээз къулыкъур щыллыгъэлээти эзыхъэкъэмшилэхуэ яхудощ! Си гум кыргызбэдэкъу сохуяхъуу дээ лууху хэхам хэту Хэкум и шынагыншагааэр, абы и къэкүнур лыхъужыгъээр яхэлүү зыхымэ зауэлхэм. Абыхэм яхэц Къэбэрдей-Балькъэрим и къуэ хахуэхэр.

Дээ дрогуухуа абыхэм я зэфлэхким икын догугъэ Текүншагъэр къахаа зэман гүнэгүм къагъэгъэжэхъуэхъу.

Узыншагъэ байдэ, зээлээпэштигъэ, ехъулэнгыгэ филэну сынывахуэхъуэхъу.

## Гъуэгүхэм автобусыщэхэр тоувэ



Ланжэр хээлэлту зыгъяаэшэхъэм. Автобусхэр республикэм зыиэригъяаэш «Гъуэгүф шынагыншэхэр» лэлэгээти проектим кърибуудаа. Щынальхэм зегбэжжынныгкээ фондым казначеиска кредит хэхаж сом мелану 400-м нэс къынчиштэри.

КъБР-М и Іәташхъэм автобусхэр паркын ширитын жилаа транспорт Іэнатлэм и лэжьа-хуэхъуэхъуээти эзаргыгъэтийнур. «Да дэлэлэнчүүнч фу лэжьыгъэм хуэфэцэн улахуз эзрыхуэдгээзүүвийн, социалын и льэнхүүкүүки дээлжигүүзүүгү дыхьнуунч. Щынальэр идхьи хуэнхүүкүүэх транспорт куд. Абын долэхэ. Ахээ зыэрдьгъэхэмэ, лэжьаалыг Іэнатлэмэхэрэ Ѣыненуунч. Заужынущ абыхэм елха луухшлэхээм», - къыхигъяащ Къүэкъуэз Казбек и пасалъям.

Автобусыщэхэр къызэгъэпэштигъэ, кондиционерхэмкээ, зи узыншагъэм сэжжат илэц цыхынхэм хуэццаа дээлжигүүзүүтийнэрээ илэц. Гъуэгүф шынагыншагъэм илэхэд тэнхүү шылхуэтнуунч абы, шоффёрыр умыгъэлгэйтейнүү.

(Къэхүхир 2-нэ нап.).

## Гъуэгүхэм автобусыщ! Эхэр тоувэ

(КІЭУХЫР.ПЭЩІЭДЗЭР 1-НЭ НАП.).

«Транспортың ір къералым и шыналтъэкэм яльоіз УФ-м и Президент Путин Владимир абы ехъзлау ишца үнафз шхекзум ипкъ иткіз. Ахэр дозғаашза, гъузыгъар эзгэллэцжынын, узз-дагыгъэхэр фэлдээнным, къузын Элпэхэр зыхуей хузгъээзжынын епха лажкъызын яшыгузы, - жишаат Клыкуз Казбек. - Автобуссар къэштханун папшыз къэштта кредитыр ильбэс 15-м тешыххак. Нахьыштыкъяраши, абы процент төхъэркъым. Иджырыди мурадщ автобуссычуу 100 худиз къэштхануу. Налыш и автопаркым техники эзмэлдүүкъыбузуу 70 ишц. Цыхъуар къешкъынмікэз лүзүркъ къызыкъутынчыу эзфээча хүн папшыз, уней хэврэ-тыштыз/Экари абы къыздэхъэзжынкъ бүхүнүү. Паркым и транспорт-тым хэдгъэхъянууш автобус зеппэхъэмкіз. Гульйтээ хэха хүэтшы-нущ къалацьхъем и белая Речкэ, Кэнж, Александровкэ хъёб-дэхъэм».

Цыыху 77-рә зэрхүүз «CITYMAX 9», Цыыху 65-м нээсм төшүүхьа «Вектор NEXT 8.8» автобусхэр күяд дэмсүүкүй гүзүгүүх төхүнчлүү. Абыхым лэжэнх шүүдээзүү, шэч хэмжүүль, цыыхуухэр көшвээжийнхнээ эпхүү гүзүгүүхэр ефлэгүүнүүц, гүзүгүүхэри нэхъ шынаагүүншэх хүнүүц.



## Санитар транспортхэр къахуокIүэ

Прохладнэ, Тэрч, Аруан, Лэсэн, Шэджэм, Шэрэдж, Эльбурс муниципальны центрхэм я амбулаторийхэм, Налышкэ дэд кыаэл поликлиникихэм, Бальжээр. Ишцэ куяажам дэд сымаджээмийн КБР-М и Иташкээ Күлкүзийн Казбек иджиглагыга яртица санитар ложьигээр эзэртэргэлжүүлжин автотранспортышцуу 25-рэ. Ахэр кыагзшхэээнүүш дээлэвькуүгээ туулсанцэхэм-рэ икэцшүүлэлтээ зэдэкуун хуен үзүүхээр папшц.

Ипкэ иткээ, 2021 гээм щыцшэлдэзуэй амбулаторийхэм, поликлиникэхэмээр абыжэм я кыудамжшээр кыацшхаац санитар автомашин 60-м нэс. 2021 гээм ирихэлжээ иджиры санитар машинц 15 кыацшхуун загжээвэрэй.

Кынэмшишцаа, зыхуей хүзээзүү сымаджээм якэлзэхгүйнхүү хүээсээс программын ипкэ иткээ бгээлэхгүй хүү флюорографийн маммографийн кыацшхаац. Күнд шлакымын Республикинээс Азмэлсынхээр ёштуу бгээлэхгүй хүү кабинети

УФ-м и Президентым и унафэкэ цыыххэм япзу зызыхуагъазз медицинэмкэ lyuzzhčapla-хэр егъефлэкүэнүм хуэгъэпса программэм

ипкъ иткъ, 2021 гъэм щыщлэдзая эм амбулато-рэхэм, поликлиникэхэмэр абыхэм я къудамз-хэмэр къащауац санитар автомашинэ 60-м нэс. 2021 гъэм ирихэлэү иджыри санитар ма-шиинэ 15 квантхууну загъэхэээр.

# Прохладнэрэ Сэргакърэ къышызэйуах

«Егъэджэнэгъэ» лъэпкъ проектым ипкъ иткэ школяшцэ кыышыззуаха Прохладнэ, Сэрмакъ къуажкээм щыпсэухэм ехъуэхъуаш КъБР-м и Іаташхъэ Клыеклүэ Казбек.

1958 гъэм яуха, сабии 175-рэ флэкса зыщэмыхуу школым еджа��үз 250-рэ екуюлышуу цытатц нобэр кызыздесым. Школышынц шылчынуунч еджаҝүз 275-рэ. Проходладнэм даашъяхуа, Пушкиним и цүлрөз зөсүүжүү школ №8-р яухузунунааф щашар 2021 гъэрш, Күзекүз Казбек Проходладнэм щыщылаам щыгъеү. Ухуунгылгычтәр 1960 гъэм ящауэш щытуу школыжыбыр здэшьтим дех шылчынчтагъяаучу.



# Хэкулсэ гъэсэнүйгээр зүйлжэжьарал

Хэкум и хъумакүэм и махуэм ирихээлэу, бэрхжилэл и шынальэв помсийн цээлжихээ эзүүлэш, эзээлэв, гэльэгэзүүнгээ тээврэлжүүгээр. Абыхэм ящиж зүйз Нашлыг щеклүүжихээ заасан-интернационалистих ахуягээзэв пашых гүкчинж.

КЫШ Мухъедин и цээр зээжийх «Kishev Art Home» унз-музейн кызыцзүүчээс цыхуу күэд: кылэдэсэрх, Налшык и хъяццэхэр, студэнтхэмэр эджалхуу цыхуу хэмэр. Агуулдэун абы зынгаргызьеэлэц Кээрбэйдэл Бальжырьым и «Союз боевое братство» жылагын зэгүүхэныг яэм и лыкыуухэм, а луухыццэл и унаафэн! Джулаххыстан Барсийн яашаэн.

Гүэцэжжэхэмкээ сабий шкод №1-м уэрэд жылэндм щыхуагась и къудамэм щеджжэм ягъэхъэзырат гум дыхъэ концерт дах. Зауз замынны щыла, хэкулс гэсэнэйзэр зи лябъяз уэрэд цээрэйзэр жалаша абыхэм, пышхымын кърихэлэл дэхэнз зыры дихъэра гушууныгээ къыхильдуу.







# Махуэку

Кавказ  
Ишхъэрэ

Жылалгъуз  
Іуэху



# Зыри лъэужыншэкъым

Урысейм Українэм щыргыкъуэкі дээ йүхү хәхам төүхүа хы-  
бархам төлөвзорымкім дышадылаукіл, дызыгүягт бол иджырый  
нацхистим УФ-м кыыхыж-жака шыныаланьзэхэм, алхүздэй Белго-  
род областым я цыиҳу мамырхэр зэрэзэтраукім, кылхуз-  
ммыльтиэн хүэдэй хъэккэхүүжлагыа зэрэлжээлжээрээ.  
Икий догуусы: алхүэдэй бзаджэндаджыжээх. Жүхжиншэу, нэ-  
гэгүүщүү жылпіэм, тэзүүришигу кызынни піэр? Кызыннуу.  
Абы и шысып-бэц дэхэнэс алхүэдэй шүлэхжаджажаъэм ихэллауэц-  
каалт уголовн үр. Ахар цыыхуффэр зыфыкъууда напэншэхэм  
кыаззэршынмүүнүр щыхыжт тохуяг Хэку зауэшум и зэ-  
маным Донбассым хыыха Краснодон кыаал цыкүлм кы-  
циззэрзаг-пэчщау щигта «Шэблэцш гвардие» щүхурлыжээ-  
комиссол эзгүхэнэгээхам хатахж азтээвүүкайда фашистжар жуза-  
мым зэрэшшэлтэй төүхүа ФСБ-м иджы дыдэ кызынчиуихжам  
дэфтэрэр.

...ДЭ, НЭХҮҮЖКХЭМ, зэгүэр хуабжуу зээлэлтихүү щытлаа Фадеев Александр и Здэкэмь кыншлака «Шилблэц» гвардие» романын нийтийн яхтээнд. Адыгзбээзийн зэрэдээжийн, абыз бийтийн эмьдэж да ныхъяа зэгүүдийн яхтээнд. Уеблэм, а романын ахуудын эзэнтүүдийн, кыншлакын папчийн чезум дыхэтт. Хуабжуу ду гуаатуулж альхыхаа нь хүбшийцээж ми күнжидай, аар дгээршлагээрт щылзмын кызырьблалын энджэр, лильзээ яхьлуу я иссрээрэт. Пээж, дийн жагдуулж хүртэл ахэр бийжээс эзигзүүдийдэж ики эзигзүүлжээхэм, ахуудын эзэнтүүдийн залуу түүхийн зорьдышаа.

Иджы мис шээн кызытуумыхъэ дээфтерхэр. Урысейм и ФСБ-м жыллагуум пышнэнгъэр хуалыннымк и күдамдиг дэлгүүрээрэй гэлжилж, 1943 гым шыншигээлум и 15-хамд дээжжин хүйтнээ кынишжа Краснодон зэхүүлэйа суд щиглаачынхаа шэхурлажж лыхыхжжээм итэхуудаа бэзгээ зыхажжмарх ахэр щиглаахар: ѿнгыпээлийн и лажжакыз Куслепов Михаил, бэзгүүжжуу Громов Василийрэйн абы и мыльхутай. Почекцов Геннидийрэ. Дээз требуналын шимийн я суульчийг ишлэш

ФСБ-м зэрүүжэхамзгүй, иижүүкээ адрай бзаджэндажжээр Совет Союзны мэйзэвчилж, Германийн кыншалтынгаа. 1947 гээмдэг мэльхүүкын и 7-м СССР-М Кырал шынгаагүзүүншгээмзгүй и ми-  
нистэрством и лжэхакуулжээн ГДР-м щыц Баутцен кылзэм шаары-  
даш икин Москва къашаш Реноевьенсокт оруулж хандаримени  
унафрэцли капитан Ренатус Эрнст. А ильясым и гъэмаахум аргузур-  
намыцж хандармыгши - Ѣы - Шульц Никоб, Древетц Оттс, Шредер-  
Эрих синий Москва къягассанц.

Сріх свій Москву вів відсад.

1947 Гъем щаку́гэуым і 12-м щыпкырупщыкым капітан Ренатус зиумышыжащ «Щібліц» гвардієр» зэтэсүкжасм эзрахтамкі: «Си унафекіз яулаш Краснодон сітей кыщаща «Щібліц» ләләц «гвардіе» щакуялажа комсомол ззугхынъэм эзтахэрц.

Нэмүүц жандар Древеэтийн киуутажаачаа эзүүр хэзэгжүүхээгээл гээ зезыхаахам зэрхээтар: «Сэ хэдэхэм яхсэльтэгүүц Кошевой иджиры зэрьпсэур, ар улгээ хува күдэйт. Сыгтээдхынэри, сүкьешиш»

Щыңгызыз и гүйе иштәш Шевцовъ Любовь: «Иужыым дыукахзам яштышту сә посом хүмәйдү сигу кинжәр Шевцовъ. Абы и шыныгылым ки тулымтәнәк әмал иләткүм. Езыр егъеленү пкызы-флэт, дахат. Ныбыкъжың щалы дыәздим, хуабыз эзләэрэйт. Сүкүн-ну мағәббәштүш түшгүрүсшиси, Шевцовъ көздәзжакым, и шыэр лыгауз изтауз ажылым үшшаш». Ещанәм - жандар Шеддерри жидаш «Шәләләштә гвардиям» жтахам я мызакүзү, зы цыхуб-и илийсит! зы ныбыз абы и сабиры зиркулар. Цыхубыз лыгауз сабий гүштэгүя хашыны, ауд айред жандархам я гүсю түмүн-шысыкъякым. Ягъэвкүнәшэр Лефортов лъезхүзим шың-гъаш. Псоми ягуяшт нымыңц бәзәдженаджэм суд зэлуха тра-шыкыны, аршхәкъяң шыкъусыгүз гурз эзран хури, абы нағаса-кыым. 1949 гым жөнүпзүгүштүрүп 29-м Древет, Ренатус, Шердр, Шулпы сымы патхәнәм иләс 25-рә трахтхәрди ягъельсаш.

Шульц сымъ да таңынын имбээс 1950-жылда таңынан күттөнгөн ФСБ-м зорылыштамакыз, Ренатус 1950 гээм и мэльхүүкхүүм Верхнеуральск тэльхүүкчийн импихаа. 1955 гээм тэд дынгацьвазмад Древетти, Шёлерд, Шульц сымъ и пэлээр чукаасын хуяа яшырж, зыхамыгыг ёцаа щэлэхтадаж эхэм хуудээ къалтылаа ГДР-м и правителствтээн ираатжаш.

Ар щыхъэт тохъуз сый хуэдэ леири бзаджэнаджагъэри зымий кызыэршцэмъыкүэм. Иджырей украин нацистхэм ар къапопльэ.

# Ебланэ удыныр

## ● Ар зэрыштыар



Плыжым екүлүгү СССР-м из-  
лиңдээ кынгаувахам тети мамы-  
рыгын эзэрчылған. Ап генера-  
лым шымдым, офицерхэм пын-  
шыу тури шаңбаудац, сефийм  
хузар байдац ша пошым. Иүккүл-  
ажэр Румынием и компартым и  
фәтэвр шүхүм ашада зөрхөз-  
рийжир ихүхүү ахада цыльгыйц.

рижархулык таңбылыштың мәдениеттегінде көрсеткіштіктердің орталық рөлін анықтаған. Көзжайыр қызыццілім, Гитлер нағаш ишіншің ызыннандағы таңбылыштың орталық рөлін анықтаған. Паштықтың яғынан, езым күкүштің орталық рөлін анықтаған. Генералхузей Кейтельдегі Гудериандың нәхъ тәжіриже күзыцціліккә шақырылған. Абылхан қызындағы «Румынии Европам» картам ирағаттап күзінде жүргізілген, румындар лъяпкысынан күзыттымынан екіншінен хузедүстікке зерттаурынан. Аудар жылданын нәхъ түштің пішінен нәхър. Икіншінде күзімдіктердің орталық рөлін анықтаған. Паштық Михай Езаном иғындықтардың орталық рөлін анықтаған. Гитлер и балыгушыт Болгариериден таңбылыштың орталық рөлін анықтаған. Ешандай реформалардың орталық рөлін анықтаған.

льтатын хүэдиз хөшгүүнгээ хъэлээ зэрэгчилж и гүрүү умын шхийхмийн хүнүүц. Еэз Михай Езанэм и закынхуул дээзшээжин шхьээкээ кындаагээл «Төлөунэгээ» совет орден лялпэд дыадархлагээрфэцца паштынчын. Абы алхүэдэд пүц хаашац Румынииер заузам кызырхийшижам и фынгээкээ совет заузэл министрхээр, хэбээзыхмийн, нэхъялж берэхыхмийкуудам кынхынчын.

Иххээкээ эцэс кынтуга «Иппод Украина» дээ голуур эзэртакуутаа, ублэмээ и цээр яхьжүүн хүнэмийн суу.

## Шынагъуэр щхъэшокI

уцціәм идкы йогупсис политикәр. Зы ләнзыңкүйәкә, ар урысей Ызәмм көкхана ехүләнгэлән иң дидәц. Жылыпнан ирикүнчүнкүйәк идкы мыйгуәр симыгырда Донецк шынгауыр зэршиңкүйәкләр. Налуу зэршиңкүтүн, ильзеппүшкүйәр шынгауауз а бидапым көкүйәкүр вакалом топшашкәр трагъяшшәптер. Авдеевка нүкүлжылар да дазым ебзәркүйәннымызды Ызмалыцифар ягутташ. Идкы, икебама. Дипломаттар көкхана

Етүаңрауз, мы үүзүм белдҗылы кынщаш дилгәкә Украинам и дәзүм захумъемзин фылза-күйәк күтәстән үүзү зэршизрамыхуужынан. Абылжык а фылза-зыхагайъээзыр Урысейм и къа-рухәр къеббәрькүйәнм иш пъ-пощызлох яғынш, быйдалэкэр яхш, шыткыр яш.

Адәккүйәк үзүкүйәккүйәк жылдағынукы. Аршыхыкъыз, күзүмдүк гу лятуш күхъзчәпмәк, көлеселенең үзүүс, шылар

Күн эзгэлээнын вээр шаадамн хуеийн нэхцэльбэрээ цыхялж эзрэхуам. Ауз хэт узэлсэльнэр? Украйинэм и цхэвз нууфра кызынрыцшэлээр күед щааш. Абы эзслэльзынгэхэм зэрхжэтийн эзэлфэлэх бъядэлтыжжын. Псори зеккул-лэлжир Америкэм и Штат Зэгүэтхэрш.

Ешанэрэуэ, шэч хэлтэйм зэпсэлтээныгээр щекүжэхийн зэмнэры Украинаан эзэм Иэнцээгээс эзьшижүүзэдэн, и кэвэрхэд иригжэхкүжин папшээгээсээзбэлжинум. Араццүү, Урсыйм күзд зэпишчээн хүеийн мэхье.

Напэкlyуэцыр  
зыгъэхъэзырап  
ШАЛ Мухъэмэлш



## Зыгъэпсэхугъуэ махуэм

# Малъхъэдис



Зыгъехъзырар щхъэшмэйти Изэш

### • Пыхъужъхэр

## Дызэрыгушхуэхэр



Мэсэй Аслъэнджэрий шаалэ дыдэу, езыр щэлъэйүри, заузм куаш. Танкист хахуэр 1942 гээм фронтын лухьаш икти адрейхом сыйтшыг я щапхъуэ шигтац. 1945 гээм Мэсэйн и закъэз эзтириктуущ бийм и толу 11, бронемашинуу 10, автомашинуу ахуудац, гу эзтириктуущ 25-рэ, танк зыбкан, нэмьцэс офицеру, сэлзүү ёш бхыгъэхэр эзтириктуущ. А посми кыхъэхуу 1945 гээм мазаам и 27-м «Совет Союзым и Лыхъужу» цэл ляланэр кызыфлащац. Аүз, ди жагуз зорьхунцы, езы Аслъэнджэрий Текүэнгэйэм и гүфэгъэзур ильгэтууын, заузм лыхъужуу хахуудац.

\* \* \*

Адыгэ кхуухъльтатхээхуэ Къуэнхууеий Назир 1943 гээм фо-  
кладэм и 1-м «ЯК-1» зарбээрхыкүр кхуухъльтатмыж эзэун  
шидзащ икти заузм иухуих абы лыхъужуу хатац. Къалон хэх  
илэу ар 276-рэ угум иухьаш икти 65-м бийм япэццэувац. Къуэн-  
хууеийм фашист кхуухъльтатуу къриудыхац и закъуу 15, гу-  
пым я гүлсүү 8, щим щикиутац кхуухъльтатуу 8, автомашинуу 15, зы мафзгуу.  
А посми намынч, Берлин щхъэшцэхэри, сурт  
трихац а къалон и гашцгъууэ щебгъэрхыкүр яхтуу. Абы  
хахуугацаа «Совет Союзым и Лыхъужу» цэл ляланэр.

**Екүэлкыу:** 6. Хумылпэцэдхым и  
куедыжыгъуем ... къытиокэ. 7. Жым  
тесу ... иопьдэх. 8. Хэм «Сыпсузум,  
гъэмахум унэ ...» жэлэ. 9. Зым и  
зэрэн ... иокл. 11. Зыры зымыщц ...  
шыуэрхым. 12. ... зыхвээ нэхъэр -  
блжон зыххокэ. 14. Гаацэр ... мэжаб-  
зэ, хылдажбээр дээмз, мэтхүү. 15.  
Хэм и ... Ихъэш. 16. ... күэздым и анэ  
и дыгуш. 18. Псы түфэм лусын псы  
икылтэр ... 20. Ун хээцэрийн гвафз,  
уи къуэнхуу фылз ... 22. ... изма, ща-  
жкууэр цынэнш. 24. Иещагээ ... изууч  
изш. 25. ... мэлхим я пашш.

**Къеххуу:** 1. Мафз нэхур «благъэш»  
жылпээ умыкүүэ, хээ ... макъыр  
«жыжэш» жылпээ къуумыгтан. 2.  
... ѿсас лэхжүү щынш. 3. ... хабэрз  
ада щиинийжш. 4. Уэрхым и жээ и  
шлопшц, ... хуэдэр и джатэц. 5.  
Щхъэр псуумэ, ... шыншэрхым. 10. ...  
зимыл щынхым. 11. Шхъэгэл-  
нэхъра дагээ зытет 12. ... пхъэншэ  
хуур? 13. Сэлам ... хуурхым. 17.  
Шхопшыкырэ пэт жыы ... 19. Къеэфи-  
ми къэз бааджээми адэ ... ухумыльхи-  
хуур. 21. Зэхүүэш посри зы ... кын-  
хуурхым. 22. ... мыкву уврэ, ... къуа  
зигъэцхъэр? 23. Пхъурлыкхур кын-  
хэмэ, пастхэр ... .

Зэхээзильхвар **БИЦУ Жаннэц.**

Мазаам и 17-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

**Екүэлкыу:** 5. Мэдьд. 6. Бабыщ. 7. Дыщ. 8. Унэ. 10. Гүсээ. 13. Уасэц. 16. Джэд. 17. Ипэ. 18. Нэхь. 21. Къуэшым. 22. Дыщэр.  
**Къеххуу:** 1. Нэмис. 2. Фыр. 3. Клаущ. 4. Шыпсэ. 9. Насып. 11. Шум. 12. Пызы. 14. Хъэцэм. 15. Къуэлэн. 19. Жыым. 20. Жыг.

# Я гъашцэ емыблэжу

### • Бжыгъэхэм къацуатэ



Хэку заузшхуэм и зэмдэгийн хахуагъэрэ лы-  
гъэрэ къэзэгэльгъуацам ящыщ меди-  
цинном и лэжжакуэхэри. Армын Плыжым и Дээ-  
медицинэ управленэ нэхъышхэм и унафэн  
илкс иткээ, къэрлам и медицинэ Ыннатэм и  
къалэн нэхъышхэт улэгэх хэга заузлхэр къы-  
зэфэгъэувожыныр. Ахуудай медицинэ лэ-  
жжакуэхэм унафа хуацлат зауз губгъуем улэгэх  
щыхууа нэмьцээми дэлэлтигъуэгүй яхуэ-  
хууну.

А лъяхъенэм совет дохуутырхэр сэбэг яхуэ-  
хуац зауз Ыннатэм итуу сэлэг мелуун 17-м. Хэку  
заузшхуэм хахуудац медицинэ лэжжакуэху мин  
85-м нэблагъэ: абыхэм ящыу мини 5-р доху-  
тырх, мини 9-р курут Ыннатгээ зинэ медицинэ  
лэжжакуэх, мин 71-санитар инструкторхэмэра  
санитархэмэрэц, 1941 - 1942 гээмэг Къуэлэн  
фронтын хъябарыншуу щыкуюдац зауз Ынна-  
тэм яхуа дохуутырхэм я процент 90-р, Ипшэ-

къуэлэн фронтын - проценти 100-м нэблагъэ.  
Зэрхэе лыгъэхэм папшэ Совет Союзым и  
Лыхъужу цэрг флащац дохуутырх 49-м, сэлэхэх  
папшэ ягъэува ѩыхым и орденын и кавалер  
хуац медицинэ лэжжакуэху 18. Дээ дохуутырхуу  
мини 116-м щигъум, узыншатъэр хүмэнэймкээ  
Ыннатэм и лэжжакуэху мин 30-м СССР-м и медаль-  
хэмэр орденхэмкээ ягъэлжэш.

Дээ госпиталу, медико-санитар батальону 41-м  
Бэрэж Плыж, Вагъуз Плыжий орденхэр ира-  
таш.

Санитархэм шхъэки дамыгъэ ѩхъэхъэр  
щынац: улгъэх хуа салэт 15 зэрэгээцээздуац  
зауз губгъуем къизыкыжа санитарын «Зауз  
щызэрихъя лыгъем папшэ» медалыр ираатш,  
улэгэ 25-м сэлэг яхуэхъуфам - Вагъуз Плыж  
орденыр, сэлэг 40 къезигъэлам Бэрэж Плыж  
орденыр, сэлэг 80 захеуз гаашцим къыхэзыхам -  
Ленинским и орденыр.

### • Псалъэжъхэр

## Шэм зэхгээж ищыркъым

- ♦ Джатэ и щагэр нанэ щыэ-  
къым.
- ♦ Дэзигъэз пэтрэ и гъэз щылы-  
хуяжьш.
- ♦ Дээм хамэ хэткъым.
- ♦ Зауз джэгурэ дээр джэгурэ  
щиэкъым.
- ♦ Зы къэррабгээм дээр посor  
егжкүүэд.
- ♦ Лыгъэ щанлэ лы иктуадэр-  
къым.
- ♦ Лыансэн щиин иэкъым.
- ♦ Уи лэпэхм щэлли, уи  
дхатэ гъэдэлээ.
- ♦ Уи н къеэм и псе елж.
- ♦ Уи хэкурльэшмэ, уоругхуэ.
- ♦ Хамэ хэх щынхээ нэхъэр-  
-си хэхжүү щынхилээ.
- ♦ Хэх зымыэм посor щиылэ  
къышоху.
- ♦ Хэхжүү джэду гъуацэр-  
къым.
- ♦ Хэхжүүхъя льэшш.
- ♦ Хэхум емыкүү къылтысмэ,  
псөмэйблэхуу къышык.
- ♦ Хэхум игэзгүхүүр хахуэ  
мэхъу.
- ♦ Хэти езым и хэхур фыуэ  
ельгъацж.
- ♦ Шэм зэхгээж ищыр-  
къым.

### • Гупсысэ къэцхэр

## Хэку

«Хэку» псалярм къицкыр  
хэхуаку жиэу араш. Ихъям адыгэхэм я щыр хы  
Фыццэм къышыццээздуаэ  
Каспийм нэсу щытац. Адыг  
хэкури арац къышыткылар.

## «И пылэкур къыхуизудац»

«И пылэкур къыхуизудац» -  
псалярхэр сыйтын къышыткала,  
ар сый ѿншицыр? Язэм  
адыгэхэм хабззу ялаш пыы  
зылупсам в ѿшы зуулагэхэм я  
напэр трахын щхъэки, абы  
дэзих къышуамыцыжын па-  
пшэ, абы и пылэкур фо-  
ышыцкээ пхахы эдээхээс  
пхагъэлэгъуулы. «И пылэкур  
къыхуизудац» жиалмэ, «и  
напэр тескаш» жиэу къи-  
цкырт. 1841 гээм къыдэклэ  
«Русский вестник»-м и ету-  
анэ томын абы щхъэки мыр  
итиц: «Хамэ щакур зуулагэтэм и  
пылэкур шэрдхжэхэм пасэ  
зэмдэгийн пхагъэлэгъуулы  
штыауз жаизж.

Абы къышыцкээ щхъэр эз-  
риулагэтэм щхъэки ёгиинумэ е  
ар ягъэикэнумэ, «абы и пы-  
лэкур пхуудац» псалярхэр  
жраале ѿншицыр.

## Тхъуз лъэпкъ

Адыгашыр лъэпкытл хууэ  
штыац: зы шагддийт, ад-  
реир тхъуз лъэпкъ.

Тхъуз къышыткылар и  
фэракын, аты щагъал-  
хуэрэ къышыдакуужа  
ноижж, ахуудац илэхэдээс  
и кэбдэйтгэхмэ щыр дит-  
хуурт. Мис а зэрдитхум  
къышыцкээ тхъуз лъэпкъ фла-  
щац.

ТЕУНЭ Хъэчим.

## Псалъэзэблэдз



